

WZMOCNIENIE KOMPETENCJI LIDERÓW NGO. W PERSPEKTYWIE ORGANIZACJI I ZARZĄDZANIA USŁUGAMI SPOŁECZNYMI.

Dr Marta Komorska
Lublin 2022

Projekt Wzmocnienie Kompetencji - Alternatywna
partycypacja NGO w rozwoju usług społecznych dla rodzin
dofinansowany ze środków Programu Fundusz Inicjatyw
Obywatelskich NOWEFIO na lata
2021 – 2030.

Agenda szkolenia:

Zagadnienia ustawy o realizacji usług społecznych przez centra usług społecznych- nowa problematyka.

Przedstawienie założeń Modelu Alternatywnej Partycypacji – -zapoznanie z procedurami mającymi na celu aktywne włączenie organizacji obywatelskich do współpracy z CUS ze szczególnym uwzględnieniem struktury rodziny.

Poszerzenie wiedzy pracowników NGO z zakresu tworzenia lokalnych diagnoz, programów usług społecznych.

Korzyści płynące ze współpracy w realizacji usług społecznych pomiędzy NGO a CUS.

Zagadnienia ustawy o realizacji usług społecznych przez centra usług społecznych- nowa problematyka. Ustawa o CUS.

- w latach 2017-2018 koncepcja CUS opracowana przez sekcję Polityka społeczna, rodzina Narodowej Rady Rozwoju.
- w latach 2018-2019 prace w Kancelarii Prezydenta RP nad projektem ustawy.
- 16 listopada 2018 roku Prezydent RP Andrzej Duda skierował do Sejmu RP projekt ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.
- 19 lipca 2019 roku Sejm RP uchwalił ustawę praktycznie jednogłośnie - 426 głosów za, 1 głos wstrzymujący, 0 głosów przeciw.
- 2 sierpnia 2019 roku Senat RP jednogłośnie, bez poprawek przyjął ustawę w wersji uchwalonej przez Sejm RP.
- Przepisy ustawy (Dz. U. z 2019 r., poz. 1818) weszły w życie 1 stycznia 2020 roku.

Zmiana Systemowa

Zmiana Systemowa – nowe rozwiązania wdrażają **zainteresowane samorzady**, dając przykład pozostałym.

Ustawa zawiera regulacje kierunkowe, pozostawiając spory **obszar swobody** w zakresie organizacji i funkcjonowania lokalnego systemu usług społecznych – możliwość wykorzystania lokalnego know-how.

Wsparcie tworzenia CUS – działania rządu i administracji państwowej państwa (m.in. Program pilotażowy MRPiPS we współpracy z MFiPR); współpraca KPRP z Konwentem ROPS.

Tworzenie CUS

Tworzenie CUS jest **dobrowolne** – to **zadanie własne gminy** o **charakterze fakultatywnym**. CUS to jednostka budżetowa gminy. Dwa podstawowe tryby utworzenia CUS:

- **gminne CUS** – działające na obszarze gminy, powstałe przez **przekształcenie OPS**;
- **partnerskie CUS** – działające na obszarze dwóch lub więcej gmin, powstałe na podstawie **porozumienia gmin**, funkcjonujące obok OPS.

Przekształcenie OPS w CUS nie oznacza likwidacji OPS, ale **przeniesienie ogółu zadań i zasobów OPS do CUS**.

W **gminnym CUS** z założenia będzie działał zespół ds. pomocy społecznej obok zespołu ds. usług społecznych.

Gminne programy usług społecznych/PUS

- **Usługi społeczne** to termin **szerszy** niż usługi pomocy społecznej, ale **węższy** niż usługi użyteczności publicznej.
- Usługi społeczne określone w PUS mają **charakter powszechny**, są **kierowane** do osób, rodzin, grup społecznych lub ogółu mieszkańców.
- **Programy usług społecznych (PUS) – przyjmowane w drodze uchwały** akty prawa miejscowego stanowiące podstawę realizacji usług społecznych w szerszym wymiarze niż wynika to z przepisów innych ustaw.

Realizowanie usług społecznych

- CUS ma udostępniać pakiety personalizowanych usług na zasadzie **jednego okienka**; to pakiety usług personalizowanych, uzgadnianych z mieszkańcami.
- Utworzenie CUS będzie sprzyjać rozwojowi **partnerskiej współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej przez zlecenie usług społecznych lokalnym podmiotom usługowym (obszar ekonomii społecznej)**.
- Otwarcie CUS na **pracę środowiskową** wzmacniającą spójność społeczną – zadaniem organizatora społeczności lokalnej jest m.in. upowszechnianie **działań wspierających** o charakterze wolontariackim, samopomocowym i sąsiedzkim (obszar ekonomii solidarnej).

Integracja usług społecznych w CUS – cztery wymiary

- Wymiar **instytucjonalny**: w CUS **dostęp do usług z różnych obszarów**, świadczonych przez podmioty lokalne, w tym przedsiębiorstwa społeczne; efekt: instytucjonalne osadzenie **PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH** w lokalnym systemie usługowym.
- Wymiar **funkcjonalny**: budowanie **palety usług** dostępnych poprzez CUS **wokół potrzeb rodziny** – usługodawcza aktywność na rzecz mieszkańców; efekt: osadzenie **PRZESIEBIORSTW SPOŁECZNYCH** w społeczności lokalnej.
- Wymiar **więziotwórczy**: integracja usług społecznych świadczonych przez specjalistów z działaniami wspierającymi o charakterze samopomocowym, wolontariackim i sąsiedzkiem w celu **integracji społeczności lokalnej**; efekt: impuls dla rozwoju **EKONOMII SOLIDARNEJ**.
- Wymiar **empowerment** – **upodmiotowienie** mieszkańców, **wzmocnienie** profesji i zawodów pomocowych; efekt: nowe możliwości rozwoju **KAPITAŁU LUDZKIEGO podmiotów** ekonomii społecznej i solidarnej.

Centra usług społecznych -
Szansa na integrację i rozwój
usług społecznych na
poziomie lokalnym.

Dlaczego zaproponowano zmianę ?

Instytucje na poziomie gminnym świadczące usługi mieszkańcom:

- ośrodki pomocy społecznej (OPS mogą – w myśl ustawy o CUS – zostać przekształcone w CUS, ale ustawodawca przewidział też tryb utworzenia CUS przy pozostawieniu OPS)
- podmioty oferujące usługi zatrudnienia socjalnego,
- instytucje kultury (w tym samorządowe ośrodki kultury i biblioteki),
- instytucje edukacyjne,
- placówki opieki zdrowotnej i promocji zdrowia.

Wady i zalety tego rozwiązania ?

Idea CUS:

Rozwój i integracja usług społecznych w formule centrów usług społecznych na poziomie lokalnym odpowiada kluczowym aspektom profilowania polityki ekonomiczno społecznej na poziomie krajowym.

Punktem wyjścia jest:

- Przekroczenie podziałów resortowych lepsza koordynacja i faktyczne zwiększenie dostępności usług społecznych na poziomie lokalnym.
- Rozbudowa sfery społecznej, szczególnie na obszarach tj. małe miasteczka i obszary wiejskie, obszary peryferyjne.
- Ukierunkowanie na profil prorodzinny.

Zadania Centrum Usług Społecznych

Katalog zadań centrum ustawodawca określił w art. 13 ustawy, w którym wskazał dziewięć podstawowych zadań jakie będzie realizowało centrum. W ust. 1 użyto sformułowania „w szczególności”, co oznacza, że przyjęte wyliczenie nie ma charakteru enumeratywnego (zamkniętego) i centrum może realizować także inne zadania.

Art. 13. 1. Do zadań centrum należy w szczególności:

- 1) zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych przekazanych do realizacji centrum, w tym określonych w programie usług społecznych;
- 2) prowadzenie rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;
- 3) opracowywanie diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;
- 4) realizowanie programu usług społecznych, w tym kwalifikowanie osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w programie usług społecznych oraz opracowywanie i monitorowanie realizacji indywidualnych planów usług społecznych;
- 5) realizowanie innych niż usługi społeczne zadań przekazanych do realizacji centrum, w tym zadań z zakresu pomocy społecznej, w przypadku, o którym mowa w art. 9 ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 1;

Zadania Centrum Usług Społecznych c.d.

6. podejmowanie działań na rzecz integracji i wspierania rozwoju wspólnoty samorządowej z wykorzystaniem potencjału tej wspólnoty, w tym organizowanie działań samopomocowych, wolontaryjnych i sąsiedzkich stanowiących uzupełnienie usług społecznych (działania wspierające);
7. opracowywanie standardów jakości usług społecznych określonych w programie usług społecznych, w przypadku braku określenia tych standardów w obowiązujących przepisach, oraz ich wdrażanie;
8. podejmowanie działań na rzecz rozwoju i koordynacji usług społecznych, w tym przez nawiązywanie współpracy z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz osobami fizycznymi i prawnymi;
9. gromadzenie, aktualizowanie i udostępnianie informacji o usługach społecznych realizowanych na obszarze gminy tworzącej centrum oraz gminy będącej stroną porozumienia, o którym mowa w art. 10 pkt 2, lub porozumienia, o którym mowa w art. 15 ustawy.

Art. 2. Ustawy o CUS - Usługi społeczne

Usługi społeczne oznaczają działania z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,

- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej

- podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców.

- Struktura organizacyjna centrum

Struktura Centrum

W ramach struktury organizacyjnej centrum wyodrębnia się, w szczególności:

- 1) stanowisko dyrektora centrum;
- 2) zespół do spraw organizowania usług społecznych;
- 3) zespół do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej - w przypadku centrum, będące jednocześnie ops-em;
- 4) stanowisko organizatora społeczności lokalnej.

Struktura Centrum:

- W skład zespołu do spraw organizowania usług społecznych wchodzi organizator usług społecznych oraz koordynatorzy indywidualnych planów usług społecznych w liczbie dostosowanej do potrzeb wynikających z uwarunkowań lokalnych;
- W skład zespołu do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej wchodzi organizator pomocy społecznej, specjaliści z zakresu pracy socjalnej, pracy z rodziną oraz inni specjaliści realizujący zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym w zakresie integracji społecznej. W ramach zespołu może zostać wyodrębniona komórka realizująca zadania z zakresu pracy socjalnej.
- W ramach zespołu, o którym mowa w pkt 2, centrum zatrudnia pracowników socjalnych zgodnie z zasadami określonymi w art. 110 ust. 11 i 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
- W centrum mogą zostać wyodrębnione zespoły lub stanowiska inne niż określone w pkt 1 i 2, jeżeli potrzeba ich wyodrębnienia wynika z uwarunkowań lokalnych lub rodzaju usług społecznych lub innych zadań realizowanych przez centrum.
- **W strukturze organizacyjnej centrum nie mogą funkcjonować jednostki zapewniające pobyt całodobowy.**

Dyrektor centrum - zadania

- Centrum kieruje dyrektor centrum, do jego należy w szczególności:
  - kierowanie pracami centrum i reprezentowanie centrum na zewnątrz;
  - **zatwierdzanie opracowywanych przez organizatora usług społecznych standardów jakości usług społecznych;**
  - **zatwierdzanie indywidualnych planów usług społecznych i ich aktualizacji;**
  - opracowywanie rocznego planu działalności centrum;
  - opracowywanie sprawozdania z działalności centrum za poprzedni rok kalendarzowy;
  - sprawowanie zarządu mieniem centrum;
  - prowadzenie gospodarki finansowej centrum.

Dyrektor centrum może jednocześnie wykonywać zadania organizatora usług społecznych.

Organizator usług społecznych - zadania

Do zadań organizatora usług społecznych należy w szczególności:

- organizowanie usług społecznych realizowanych przez centrum;
- prowadzenie na bieżąco rozeznania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie organizowania usług społecznych;
- **podejmowanie działań w celu rozwijania oraz koordynacji lokalnego systemu usług społecznych, w tym nawiązywanie współpracy z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz osobami fizycznymi i prawnymi, wykonującymi usługi z zakresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1, na obszarze działania centrum;**
- opracowywanie standardów jakości usług społecznych określonych w programie usług społecznych, w przypadku braku określenia tych standardów w obowiązujących przepisach;
- kieruje zespołem do spraw organizowania usług społecznych.

Koordynator indywidualnych planów usług społecznych - zadania

Do zadań koordynatora indywidualnych planów usług społecznych należy, w szczególności:

- przeprowadzanie rozpoznania indywidualnych potrzeb osoby zainteresowanej skorzystaniem z usług społecznych określonych w programie usług społecznych, zwanego dalej „rozpoznaniem indywidualnych potrzeb”;
- opracowywanie indywidualnych planów usług społecznych i ich aktualizacji;
- monitorowanie realizacji indywidualnych planów usług społecznych;
- koordynowanie usług społecznych udzielanych w ramach indywidualnych planów usług społecznych;
- przeprowadzanie z osobami objętymi indywidualnymi planami usług społecznych rozmów podsumowujących realizację tych planów.

Organizator społeczności lokalnej - zadania

Do zadań organizatora społeczności lokalnej należy w szczególności:

- prowadzenie na bieżąco rozeznania: potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających;
- opracowywanie, w oparciu o wnioski wynikające z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających, planu organizowania społeczności lokalnej i jego aktualizacji oraz realizacja tego planu;
- podejmowanie działań w celu aktywizacji wspólnoty samorządowej, w szczególności organizowanie działań wspierających;
- inicjowanie innych niż określone w pkt 3 działań zmierzających do wzmocnienia więzi społecznych i integracji wspólnoty samorządowej;
- współpraca z podmiotami prowadzącymi na obszarze działania centrum animację lokalną lub inne formy pracy środowiskowej.

Organizator społeczności lokalnej

Plan organizowania społeczności lokalnej

1. W celu integracji i wspierania rozwoju wspólnoty samorządowej, centrum opracowuje plan organizowania społeczności lokalnej.
2. Plan jest opracowywany przez organizatora społeczności lokalnej, z uwzględnieniem wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających, i podlega aktualizacji w przypadku istotnej zmiany tych wniosków.
3. Plan, o którym mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:
  - 1) opis działań, w tym działań wspierających, służących realizacji planu;
  - 2) terminy i sposób realizacji poszczególnych działań w ramach planu.
4. W przypadku centrum funkcjonującego dla kilku gmin, plan zawiera informacje w zakresie określonym powyżej w odniesieniu do każdej z gmin, która zawarła porozumienie (z art.10 pkt 2 lub porozumienie z art. 15).

Pierwszy krok do współpracy.

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej.

1. Na podstawie wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych centrum opracowuje diagnozę potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych.
2. Diagnoza jest opracowywana na okres 5 lat i podlega aktualizacji w przypadku istotnej zmiany wniosków wynikających z rozeznania, o którym mowa powyżej.
3. Diagnoza zawiera w szczególności informacje dotyczące:
  - 1) potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;
  - 2) **jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz osób fizycznych i prawnych, wykonujących usługi z zakresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1, na obszarze działania centrum wraz ze wskazaniem wykonywanych przez nie usług.**
4. W przypadku centrum, utworzonego dla co najmniej dwóch gmin, diagnoza zawiera informacje w odniesieniu do każdej z gmin, która zawarła porozumienie (z art.10 pkt 2 lub porozumienie z art. 15).
5. Diagnoza jest przekazywana wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz radzie gminy. Przed przekazaniem diagnozy, centrum przeprowadza konsultacje diagnozy ze wspólnotą samorządową.

CUS
Informacje
podsumowujace

Tworzenie CUS - fakultatywność

Nowe rozwiązania wdrażają **zainteresowane samorządy**, dając przykład pozostałym.

Ustawa zawiera regulacje kierunkowe, pozostawiając spory **obszar swobody** w zakresie organizacji i funkcjonowania lokalnego systemu usług społecznych – możliwość wykorzystania lokalnego know-how.

Wsparcie tworzenia CUS – działania rządu i administracji państwowej państwa (m.in. Program pilotażowy MRPiPS).

Tworzenie CUS

Tworzenie CUS jest **dobrowolne** – to **zadanie własne gminy** o **charakterze fakultatywnym**. CUS to jednostka budżetowa gminy. Dwa podstawowe tryby utworzenia CUS:

- **gminne CUS** – działające na obszarze gminy, powstałe przez **przekształcenie OPS**;
- **partnerskie CUS** – działające na obszarze dwóch lub więcej gmin, powstałe na podstawie **porozumienia gmin**, funkcjonujące obok OPS.

Przekształcenie OPS w CUS nie oznacza likwidacji OPS, ale **przeniesienie ogółu zadań i zasobów OPS do CUS**.

W **gminnym CUS** z założenia będzie działał zespół ds. pomocy społecznej obok zespołu ds. usług społecznych.

Gminne programy usług społecznych

- Usługi społeczne to termin szerszy niż usługi pomocy społecznej, ale węższy niż usługi użyteczności publicznej.
- Usługi społeczne określone w PUS mają charakter powszechny, są kierowane do osób, rodzin, grup społecznych lub ogółu mieszkańców.
- Programy usług społecznych (PUS) – przyjmowane w drodze uchwały akty prawa miejscowego stanowiące podstawę realizacji usług społecznych w szerszym wymiarze niż wynika to z przepisów innych ustaw.

Cel zmiany:

Ustawa umożliwia konsolidację usług społecznych do tej pory rozproszonych w sensie instytucjonalno-prawnym i organizacyjnym.

Proces konsolidacji polega na:

- wyodrębnieniu spośród ogółu realnie dostępnych już (w oparciu o inne przepisy ustawowe) usług społecznych (ustawa o CUS określa dokładnie, z jakich obszarów usługi wchodzi tu w grę) pewnej bazowej ich grupy, w ramach której będą one świadczone w sposób zintegrowany przy wykorzystaniu CUS;
- uzupełnieniu tej bazowej grupy usług o nowe usługi społeczne, które będą dostępne dzięki uchwaleniu lokalnego programu (programów) usług społecznych; program taki określa, do kogo adresowane są takie usługi i na jakich zasadach są one realizowane.

Jedno okienko – kompleksowa usługa w jednym miejscu.

CUS ma udostępniać pakiety personalizowanych usług na zasadzie jednego okienka; to pakiety usług personalizowanych, uzgadnianych z mieszkańcami.

Funkcję jednego okienka ustawodawca przypisał CUS – w zakresie rozeznania potrzeb i kwalifikowania do korzystania z usług.

Samo świadczenie poszczególnych usług ma zaś pozostać zadaniem odpowiednich usługodawców współtworzących system, z którymi nie ma jednak już potrzeby uzgadniania terminów, warunków i innych szczegółów.

EFEKT:

- Utworzenie CUS będzie sprzyjać rozwojowi partnerskiej współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej przez zlecenie usług społecznych lokalnym podmiotom usługowym (obszar ekonomii społecznej).
- Otwarcie CUS na pracę środowiskową wzmacniającą spójność społeczną – zadaniem organizatora społeczności lokalnej jest m.in. upowszechnianie działań wspierających o charakterze wolontariackim, samopomocowym i sąsiedzkim (obszar ekonomii solidarnej).

Ustawa o CUS wprowadza do praktyki publicznych służb społecznych formułę zarządzania przypadkiem (case managementu).

Formuła ta, w metodyce pracy socjalnej znana od co najmniej 40 lat, polega na wprowadzaniu do systemów wsparcia społecznego roli case managera, który ma zapewnić, że oferowane usługi odpowiadają na realne potrzeby konkretnego mieszkańca, są mu świadczone w odpowiednim czasie i jakości.

Należy to wyraźnie podkreślić, że mowa tu o case managerze jako swoistym rzeczniku mieszkańca jako świadczeniobiorcy usług realizowanych przez CUS, czyli specjalisty troszczącego się o kompleksowe i pro jakościowe zaspokojenie potrzeb mieszkańca.

Case manager to strażnik wskaźników efektywności.

Stanowisko pracy tak sprofilowanego case managera określa terminem „koordynator indywidualnych planów usług społecznych”.

PODSUMOWANIE

Centra usług społecznych.

Szansa na integrację i rozwój usług społecznych na poziomie lokalnym.

Co wiemy o idei
powołania CUS ?

Na jakie potrzeby
odpowiada CUS ?

Plusy i minusy
powołania CUS.

CENTRUM
USŁUG
SPOŁECZNYCH

blisko ludzkich potrzeb

Czy CUS jest innowacją społeczną ?

Czy coś zmieni ?

- I czego potrzebujemy ?

Dziękuję za uwagę
